

ROLUL ARHIVELOR ÎN PĂSTRAREA ȘI CONSERVAREA DOCUMENTELOR

*Maria BOUTIUC (căs. HAULICĂ), doctorand,
Petru-Ovidiu TANASA, doctorand,
Ioan-Cristinel NEGRU, doctorand,
Viorica VASILACHE, CS III dr.,
Ion SANDU, profesor emerit, doctor*
*Universitatea „A. I. Cuza” din Iași, ARHEOINVEST - Platforma
Interdisciplinară de Cercetare și Educație*

Abstract: The paper will show the role of the National Archives, the Iasi County Service (initially the Archives of Moldova since January 1, 1832) in the preservation documents of historical documentary value, documentary evidence of the history of social development. Lucrarea va arăta rolul Arhivelor Naționale, Serviciul Județean Iași (inițial Arhivele Moldovei începând cu 1 ianuarie 1832) în păstrarea și conservarea documentelor cu valoare istorică documentară, documente cu caracter de izvor probatoriu privind istoria dezvoltării sociale.

1. Introducere

Până în Evul Mediu târziu, când se realizează trecerea de la hârtia manuală³ la hârtia industrială, odată cu apariția tiparului și creșterea necesarului de hârtie, *conservarea documentelor* nu constituia o problemă majoră, datorită calității bune a materialelor utilizate pentru realizarea suportului documentelor, dar, există o îndelungată tradiție în acest sens: în urmă cu 3000 de ani, sulurile de papirus erau derulate și verificate după fiecare sezon ploios, documentele erau tratate cu ulei de cedru⁴, iar egiptenii, grecii și romanii le păstrau în cutii cilindrice din lemn sau fildeș; pentru a împiedica atacul insectelor, erau folosite frunzele și esența de lămâi, uleiul de șofran și cutiile din lemn de chiparos lustruit; orientarea spre Est a depozitelor destinate păstrării cărților și documentelor .

Deși în 1829, Murray [1] vorbește despre dezavantajele pe care le oferă aciditatea introdusă în hârtie datorită noilor metode de fabricație, iar în 1842 Faraday [2] constată rolul nefast al „gazului de iluminat”, avizul

³ obținută din fibre textile de in sau bumbac, fixate prin încliere cu gelatină (proprietatea de a inactiva procesele viitoare de coroziune), cu o durabilitate mare în timp, rezistență și stabilitate chimică

⁴ Uleiul de cedru a fost primul produs insectifug utilizat pentru conservarea bunurilor culturale.

specialiștilor în domeniul conservării nu este cerut decât în cazuri izolate. Abia în 1898, *prima tentativă de realizare a conservării pe baze științifice*, avută de Cardinalul Franz Ehrle, prefect al Bibliotecii Vaticanului, în cadrul Conferinței Internaționale a Bibliotecarilor, reunită la Saint Gall³, urmând în 1899 Conferința Arhiviștilor de la Dresda, în 1900 Congresul Internațional al Bibliotecarilor de la Paris, în care au fost dezbătute probleme legate de conservarea documentelor scrise.

În anul 1929 ia ființă la Roma, *Institutul de Patologie a Cărții* sub conducerea chimistului Alfonso Gallo, iar după cel de-al doilea Război Mondial, au fost create în numeroase țări laboratoare și servicii naționale de restaurare și conservare a documentelor și cărților de patrimoniu cultural. Au fost create organisme internaționale care a abordat problema conservării științifice a cărții și documentelor, precum: (UNESCO - Organizația Națiunilor Unite pentru Știință și Cultură, ICA – Consiliul Internațional al Arhivelor; IFLA – Federația Internațională a Asociațiilor și Instituțiilor de Bibliotecă, ICOM – Consiliul Internațional al Muzeelor).

În urma acestor progrese a apărut o întreagă literatură de specialitate, care a făcut conservarea patrimoniului cultural o știință de sine stătătoare, în cadrul căreia, conservarea arhivelor ocupă un loc distinct.

Dacă *conservarea documentelor* a pus adevărate probleme abia spre sfârșitul Epocii Moderne, *păstrarea documentelor* este mult mai veche, a apărut odată cu scrisul, lucru demonstrat de:

descoperirile arheologice din Mesopotamia antică (50.000 tăblițe din lut inscripționate cu peste 5.000 ani în urmă și suluri de papirus de la 1300-1200 î.Hr.), *descoperirile arheologice de la Ninive* (oraș capitală aproape de Irak) – palatul regelui asirian Sanherib (704-681 î.Hr.) și-n special colecția personală a nepotului său Ashurbanipal (668-627 î.Hr.) - ultimul mare rege al Imperiului Neo-Asirian.

inscripțiile epigrafice – Behistun, realizate pe un zid înalt de stâncă, la 60 m înălțime, ce cuprinde șirul satrapiilor Persiei plătitoare de impozit și alte informații din timpul domniei regelui Darius I cel Mare (550-486 î.Hr.) care-și îndemna supușii să păstreze nealterat textul: “*nu șterge și nu distruge nimic, păstrează-le intacte până când timpul nu va mai exista pentru tine*”.

proverbul latin atât de invocat: “*Verba volant, scripta manet*”- arată forța incontestabilă a cuvântului scris (Titus Caius – discurs Senatul roman).

Păstrarea documentelor de-a lungul timpului s-a făcut în: *temple*, în cazul evreilor, popor cu vechi tradiții în scriere, la atenieni și alte popoare

antice, în *biblioteci* [(Ashurbanipal – Ninive; Alexandria - Egipt; Pergamon de către regele Eumenios al II-lea (197-159 î.Hr.)), fie *publice*, fie *private*, susținute de către stat sau biserică și care servesc ca testament pentru setea de cunoaștere, *Capitoliu/Tabularium* – 78 d.Hr., *Palate imperiale, Monarhii, Dregătoriile emitente; Arhivele Statului* (după înființarea acestora)⁵.

La noi, în perioada anterioară secolului al XIX-lea, au existat arhive de pe lângă *cancelaria domnească*, arhive păstrate de către *autoritățile ecleziastice*, și *arhive private* constituite de către dregători de diverse ranguri în ierarhia boierească. Dintre acestea, cele mai vechi locuri de păstrare a documentelor, așa-numitele „*loca credibilia*”, le-au constituit mănăstirile, care, datorită caracterului lor sigur, permiteau gruparea inclusiv de documente laice.

În afara arhivelor proprii, începând cu secolul al XVIII-lea, pe lângă Mitropoliile Moldovei și Țării Românești s-au constituit și arhive elaborate de către autoritatea statală. Prima mențiune în acest sens este hrisovul din 4 mai 1713 al domnitorului Șerban Cantacuzino din Țara Românească, în care se dispune: „iar hrisovul acesta îl lăsăm la Sf. Mitropolie să fie sub paza Prea Sf. Mitropoli”. În mod analog, pentru Moldova, domnitorul Matei Ghica decide în acest sens prin hrisovul din 1 august 1775[3]. Pe teritoriul Transilvaniei, activitatea în domeniul arhivelor s-a desfășurat prin grija autorităților maghiare, anterior momentului în care Regatul Ungariei dispare de pe harta politică a Europei, în prima jumătate a secolului al XVI-lea. Astfel, sistemul de organizare a arhivelor a fost mai stabil, în condițiile în care „*loca credibilia*” adăpostesc, încă din perioada voievodatului, diplome de înobilare și de proprietate, documente de mare însemnătate pentru epoca respectivă, care erau predate spre păstrare conventelor din Cluj, Mănăstur și Alba Iulia. În continuare, după includerea principatului Transilvaniei în cadrul monarhiei Habsburgilor, la sfârșitul secolului al XVII-lea, sistemul de conservare și păstrare a documentelor cunoaște o serie de îmbunătățiri. Astfel, impunându-se sistemul administrației centralizate, au fost create arhive pentru Cancelaria Aulică a Transilvaniei (la Viena), Guberniul Regesc (la Sibiu), Tabla Regească și Tezaurariat. Din 1737 Tabla Regească a introdus protocoalele de la ședințe, iar din 1742 Cancelaria Provincială și Contabilitatea Provincială, precum și Tazaurariatul din 1745 și-au creat compartimente de registratură și arhivă. Procesul de înnoire

⁵ În Țările Române la Mitropolie și-n alte așezări bisericești – până la începutul Epocii Moderne.

continuă și în anii următori, când apare ordonarea documentelor, ca inițiativă a lui A. Hadik, și se introduce sistemul registrelor la orașe și comitate [3].

2. Păstrarea arhivelor moldovenești. Privire retrospectivă

Dezideratul instituției Arhivelor: „păstrarea și conservarea memoriei neamului, pentru generațiile viitoare”

Primii care au legiferat punerea arhivelor sub controlul statului sunt francezii – după Revoluția franceză 1789, idee preluată de către Țările Române care au început demersurile încă din 1828, în timpul regimului farnariot. Aceasta se datorează stării de spirit ce a cuprins Europa iluministă și datorită dezvoltării conștiinței valorii pentru moștenirea culturală (mărturii fundamentale ale istoriei și civilizației umane). Arhivele în Țările Române s-au constituit cu mult înaintea unor state precum: Ungaria, Bulgaria, Polonia, Grecia ș.a., la data de 1 mai 1831 în Țara Românească, aflate în subordinea Departamentului Treburilor din Lăuntru iar în Moldova, la 1 ianuarie 1832 fiind subordonate Departamentului Dreptății, ca instituții de sine stătătoare înscrise în cadrul mai larg al modernizării tuturor structurilor și instituțiilor românești, devansând cele mai vechi societăți culturale și științifice ale țării, cum ar fi “Societatea de Medici și Naturaliști” înființată în anul 1833, sau “Academia Mihăileană” din anul 1835. Înființarea acestora a fost legiferată prin Regulamentul Organic.

Încă de la înființarea instituției Arhivelor Satului din Moldova, Gh. Asachi, primul arhivist pus în fruntea acesteia, a avut de luptat cu mentalitățile conservatoare, cu opoziția înaltului cler și a boierimii, atunci când s-a pus problema adunării materialelor arhivistice și în special a actelor private, ceea ce va constitui Tezaurul Arhivistic al Moldovei depunând un efort uriaș și în vederea obținerii unui local special de depozitare în care documentele să fie protejate față de factorii de adversitate, respectiv existența unui păzitor înarmat, pentru păstrarea în siguranță a arhivei, după cum era prevăzut în instrucția pentru arhivistul Statului, Regulamentul Organic.

„Masa arhivelor, unde se vor ține toate acturile publice (precum anaforale, hatiserifuri atingătoare de dreptățile și pronomiile Moldovii)” [4].

„o singură boltită zidire și îngrădită cu gratii de fier și cu uși de fier și cu păzirea unui jandarmur zi și noapte cu toată priveghere, siguranție și îngrijire de a nu se primăjdui...” [5].

Pentru început s-a întrebuițat „în chip provizornic” un gherghir ce se găsea sub Gimnazia Vasiliană din „*ograda*” bisericii sfinților Trei Ierarhi, după care au avut loc strămutări în: „*două odăi boltite și o sală pentru cancelarie*” [6]. aparținând casei lui Alecu Baș, în casele lui Costache Ghica „*unde erau instalate și alte autorități*” [6], apoi în „*două bolte din casele bisericii Sf. Ilie*”, din nou în „*cinci camere ale Școlii Vasiliene de la Trei Ierarhi*” și „*o încăpere la Academia Mihăileană*”, iar în anul 1844 se găsea instalată în „*câteva odăi în palatul administrativ, care fusese restaurat în urma incendiului din 1827*” [6].

Continuatorul activității desfășurate de Gh. Asachi a fost Vasile Alecsandri, care a avut și el a se lupta pentru găsirea unui *local corespunzător pentru depozitarea și păstrarea în bune condiții a arhivelor*, sens în care a înaintat o serie de rapoarte autorităților (Ministerului Justiției sub a cărei autoritate se aflau Arhivele Statului din Moldova). În 1851, acesta elaborează *Proiectul pentru organizarea Arhivei Statului*, pentru a arăta ocârmuirii ce înseamnă arhiva țării, prin care cere ca „*arhiva cere a fi așezată într-un local trainic, încăpător și ferit de toate primejdiile ce i-ar putea aduce stricăciune, precum umezeală, colbăitul, focul și celelalte*” [7]. În anul 1853, o parte din dosarele Arhivelor s-au mutat într-o aripă nou zidită a spitalului Sf. Spiridon, unde pentru a fi ferite de umezeală „*se căpтуșesc odăile cu scânduri*” [8].

Deci, evoluția arhivelor în prima parte a secolului XIX a stat sub semnul provizoratului, al improvizațiilor asumate în fața numeroaselor și ineditelor provocări, atât în Moldova cât și-n Țara Românească, cu organigramele instituționale care arată că acestea erau deservite de un personal plătit redus, personal care se ocupa cu descoperirea, preluarea și conservarea hârtiilor de epocă, iar responsabilii arhivelor aveau obligații și atribuții și-n alte domenii.

Constituirea statului național modern ca urmare a unirii din 24 ianuarie 1859 a celor două Principate, a determinat un amplu proces de reorganizare și centralizare a instituțiilor din cele două regiuni, ceea ce s-a întâmplat și-n cazul celor două Arhive ale Statului, a celei din București și celei din Iași. Noul context politic impunea organizarea Arhivelor Statului ca instituție unică, sub o singură administrație, astfel, ia ființă Direcția Generală a Arhivelor în București iar cea din Iași devine Sucursală, trecând sub jurisdicția Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice. Din *Memoriul pentru reorganizarea Arhivelor Statului* elaborat de către generalul Nicolae Mavros, reiese faptul că se cerea să existe o serie de comisii și activități legate de

descoperirea, conservarea și transcrierea documentelor vechi, iar Comisia Documentală înființată în 1841 și aflată sub patronajul Bisericii și al Epitropiei Publice, să treacă sub coordonarea Arhivelor.

Proiectul de reorganizare al Arhivelor Statului prevedea o *organigramă* formată dintr-un director general, un secretar general, un ajutor conservator și un translator slavon [9], sub care funcționau două despărțituri, cea Istorică și a Bunurilor Publice și despărțirea de Stat, fiecare având „capul despărțirii, ajutor de clasa I și doi ajutoari de clasa II, scheme completate de încă opt copiiști, trei oameni de serviciu și doi dorobanți, fiind prevăzut și-un buget de 10.000 lei pentru „cumpărarea de reviste și jurnale speciale, colecții paleografice, documente, copii manuscrise din străinătate, toate relative la istoria noastră națională; legare de condici și reparare de documente vechi”[9].

Arhiva din Iași, devenită Sucursală a Direcției Generale a Arhivelor Statului din București, urma a rămâne numai cu depozitele administrative și judecătorești și cu un personal compus dintr-un cap și doi copiiști [10]. Aceasta nu a mai putut primi actele instituțiilor desființate, ceea ce a dus la distrugerea acestora în timp iar arhiva deținută urma să fie transportată la Direcția Generală din București, acțiune care din fericire pentru instituția noastră nu a mai avut loc, datorită greutăților legate de transport, eliminând astfel riscurile majore la care s-ar fi supus arhiva „*documentele urmau a fi învelite cu rogojini, legate cu frânghii, transportate cu carele, timp îndelungat, timp în care puteau interveni intemperii*” [11].

În anii următori, protecția arhivelor se perfecționează prin două Ordonanțe Domnești, nr. 705/23 iulie 1863 și nr. 1074/24 august 1864, Legea din 4 martie 1865 și alte două Regulamente menite să acorde atenție păstrării documentelor.

De la înființare până în 1862 și chiar până la 1 februarie 1951, evoluția Arhivelor Statului a fost lentă. În perioada 1862-1951 au fost elaborate acte normative pentru funcționarea instituției, regulamente și instrucțiuni pentru organizarea instituției, atribuțiile fiecărei părți structurale, conservarea precum și prelucrarea și valorificarea materialului arhivistic din depozitele Arhivelor Statului. Se înregistrează o creștere a volumului de documente iar condițiile de conservare fiind precare, fac necesară o legislație arhivistică, ceea ce se va întâmpla prin elaborarea *Legii de organizare a Arhivelor Statului din 1925*, din timpul directorului general, profesor Constantin Moisil.

În ce privește locul depozitării arhivei Sucursalei Iași, abia așezată în Palatul Administrativ în anul 1863, este nevoită să continue cu strămutările

de până atunci, astfel, o parte din arhivă va fi mutată în anul 1865, în mănăstirea Frumoasa iar altă parte în mănăstirea Cetățuia, unde, conform raportului capului sucursalei către Direcția Generală „*deși s-ar găsi încăperi pentru așezarea arhivei pentru acte, sunt așa stricăciuni și putrezilii, unile fiindu beciure umezoase, nepodite pe josu, altile, cu acoperământul, vecin, putredu și uluce sparte ce descoperitu-se din cauza uraganului ce au fost, cu lipsa de ferești cu totul și cu uși înalte defecte*” [12].

Apoi, în perioada 1865-1866, toată arhiva s-a mutat în casele din Beilic, închiriate de Avram Ițic Kaufman, case „*cuprinzătoare de șase bolți la uliță fiecare cu doi odăi, precum și șase în lăuntru ogrădii numai de câte o odă*” [13], rămânând acolo până în anul 1871, când a fost așezată iarăși în Palatul Administrativ, iar după incendiul din 1880 ce a cuprins Palatul și a distrus pe lângă arhivele judecătorești, mii de documente istorice, arhiva a fost mutată o parte la Trei Ierarhi iar o parte în niște dependințe ale unei case din apropiere și apoi iar în niște bolte închiriate în Beilic și într-un apartament din trupul casei închiriate de la doamna Maria Ilie Burchi, casă situată în strada Ghica Vodă, despărțirea a IV, „*compuse din trei odăi, două beciuri,, una magazie pentru lemne...casele sunt și rămân tot timpul asigurate contra incendiului*” [14].

În anul 1883, în urma ordinului Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, sucursala se va „*permuta în noul său local destinat în Palatul Administrativ*” [15] ce a fost reparat în urma incendiului din 1880. În urma unor rapoarte ale capului sucursalei de atunci, Gh. Tăutu, adresate Prefecturii județului Iași ca urmare a lipsei de spațiu pentru depozitarea dosarelor, abia în 1901, Ministerul Cultelor dispune mutarea arhivei din Palatul Administrativ, într-un fost local al Școlii de Arte după ce va fi reparat, dar, care nu răspundea nevoilor păstrării de arhivă. Pentru că Palatul Administrativ trebuia restaurat, arhivele s-au mutat în 1911 în localul fostei mănăstiri Golia, după efectuarea unor reparații.

Au venit anii grei ai războiului, când orașul Iași a devenit centru al rezistenței naționale, trebuia să ocrotească și arhivele evacuate din București.

În perioada interbelică, Arhivele Statului continuă să fie lipsite de fonduri financiare pentru construirea unui local propriu cu depozite care să asigure păstrarea și conservarea documentelor și personal suficient pentru operațiile arhivistice ce trebuiau făcute.

În această perioadă, cei care au răspuns de destinele instituției au dat dovada unei înalte responsabilități și au acționat prin numeroase forme și mijloace, pentru a determina autoritățile să manifeste receptivitate la

necesitățile Arhivelor Statului.

Urmează un episod dramatic al arhivelor ieșene: evacuarea, la adăpost în sudul țării lângă Pitești. În adresa din 27 mai 1942 a directorului regional, Gh. Ungureanu către comandantul Cercului de Recrutare Iași, se arată că: „s-au evacuat ... 2269 lăzi cu documente, arhive diferite, stampe, hărți, peceti, medalii și bani vechi, manuscripte, etc.. Aceste lăzi au fost evacuate în 21 de vagoane la (Bascov) Pitești încă din luna martie 1941” [16].

Într-o altă adresă, de data aceasta către Ministerul Culturii Naționale, același Gh. Ungureanu spune: „La Bascov (Argeș), locul sortit bejeniei lor, în condițiuni din cele mai proaste de conservare, au stat mai bine de un an...Desigur din toată această operație- împachetatul, dusul adusul și despachetatul- au rezultat oarecare stricăciuni arhivei evacuate, cum ar fi de exemplu unele dosare putrede, etichete rupte – așa că grija noastră cea mai mare este acuma de a da tuturor acestora pe care bejenia le-a făcut să sufere o îngrijire deosebită” [17].

Deoarece documentele deosebit de importante pe care le avea primite de la predecesori cât și cele pe care le-a adus ulterior în depozite erau puse în pericol prin retragerea pazei ce era organizată de Chestura de Poliție, Gh. Ungureanu solicită în mai 1943 Ministerului Culturii Naționale „a ordona Chesturii de Poliție Iași spre a da de urgență paza de zi și de noapte la Arhivele Statului Iași, așa cum a fost de la înființarea acestei instituții” [18].

Nenorocirile nu ocolesc arhivele ieșene. Evacuarea în sudul țării, în Gorj, este o altă perioadă de restriște. Din cele 19 vagoane încărcate cu arhive, două au fost bombardate și distruse în triajul C.F.R. București-Nord, conform celor raportate de către directorul general, în octombrie 1944: „Am evacuat din Iași, în împrejurări cunoscute, 19 vagoane din care au ajuns aici numai 16, două le- am găsit arse în București Triaj și unul nevenit până acuma; încă sperăm să-l mai găsim...” [19].

Imobilul principal al Arhivelor Statului din Iași a fost distrus în urma bombardamentului din noaptea de 5/6 iunie 1944, incendiul mistuind întregul acoperiș al clădirii, iar la stăruința și eforturile arhiviștilor s-au început reparațiile în anul 1945, reparații terminate abia în 1954. Ultimile vagoane cu arhiva evacuată au fost aduse abia în 1947, arhivă ce a fost așezată treptat în clădirea refăcută. Aici, documentele vor poposi până în anul 1977, când își vor găsi în sfârșit locul în clădirea nou inaugurată din dealul Copoului (Fig. 1). În evoluția organizării instituției Arhivelor Statului, ca urmare a noilor realități politice ale timpului, aceasta trece în 1951 de la Ministerul

Fig. 1. Imagini din perioada refugiului Arhivelor Statului din Iași la Săcelu (jud. Gorj), în anul 1944.

Învățământului Public sub autoritatea Ministerului de Interne⁶, cu noi atribuții și norme de funcționare⁷, schimbate apoi de Legea nr. 20/1972 și mai apoi, de cea valabilă și astăzi, Legea nr. 16/1 aprilie 1966 (determinată de schimbările din structurile instituționale de după anul 1989), modificată și completată în anii 2002, 2006, 2009, 2013, ce presupune Integrarea practicii arhivistice românești în cadrul general al practicii arhivistice din UE.

În perioada 1951- 1957, chiar dacă normativele sunt de inspirație sovietică, ele sunt făcute în acord cu practica arhivistică internațională⁸, astfel înregistrându-se un progres al rolului Arhivelor Statului și prezența acestora în viața comunităților.

Arhivele Statului sunt susținute în demersul lor de stopare a distrugerii

⁶ Conform Decretului Prezidiului Marii Adunări Naționale nr. 17/27 ianuarie 1951 (1 februarie 1951)

⁷ Stabilite prin Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 472, Regulamentul de funcționare din 1872 și Legea din 1925 fiind abrogate.

⁸ David Prodan, invitat să colaboreze la elaborarea legislației arhivistice, spune că a lucrat împreună cu un consilier sovietic. Documentele oficiale nu arată nimic despre prezența consilierului sovietic la Arhive dar, lucrătorii din acea perioadă confirmă prezența acestuia în instituție.

de arhive și a obținerii de spații de depozitare de către ministrul de interne din acea perioadă, A. Drăghici⁹, care a pledat pentru aprobarea în regim de urgență a decretului pentru înființarea Fondului Arhivistic de Stat al Republicii Populare Române, întrucât „*bogatul material documentar cu o vechime mai mare de 700 de ani, care privește economia, știința, cultura și arta poporului român, lupta sa eroică pentru libertate și independență, lupta împotriva exploatării și subjugării, pentru transformarea revoluționară a țării și construirea societății socialiste*” ar putea fi distrus [20].

În pofida greutăților cu care s-a confruntat instituția Arhivelor Statului din Iași, aceasta nu și-a întrerupt activitatea, lucru care se datorează în mare măsură înaintașilor noștri care au lucrat în slujba Arhivelor, înaintași care au conștientizat care este misiunea fundamentală a instituției, aceea de dezvoltare și conservare a tezaurului documentar al țării, adunând mereu documente, spre împlinirea ei. Astfel, au continuat cu achiziționarea de documente, în ciuda regimului de austeritate.

Cum arhivele domnești create până la 1400 au pierit odată cu reședințele domnești respective, arhivele create începând cu sec. XV (domni, diverși dregători) s-au păstrat cu greu la emitenți dar nu și la destinatari (mănăstiri, boieri, orășeni, bresle sătești ș.a.) - acte ce le întăreau diferite privilegii/drepturi și erau păstrate cu mare grijă, și, cu acestea s-au îmbogățit Arhivele Statului din Moldova în perioada secolelor XIX-XX, din care vor fi trecute în revistă câteva documente cu o valoare inestimabilă, documente care prezintă o părticică din istoria poporului nostru:

- document din 1399 (6908) nov. 28 - Iuga vv. domnul Moldovei, dăruiește uric lui Țiban două sate, unul lângă gura Crasnei și altul pe Bârlad. SJAN Iași, Colecția Documente 304/1 (Fig. 2);

- document din 1411(6920) sept. 22, Suceava. Hrisov de la Alexandru vv. <cel Bun>, domn al Moldovei (Fig. 3);

- document din 1458 (6966) aug. 31, <Târgul de Jos> Hrisovul lui Ștefan vv.<cel Mare> pentru Mănăstirea Moldovița. Colecția Documente, original slav, pergament, pecete atârnată, deteriorată (Fig. 4);

- document din 1476(6984) mai 22 Iași. Hrisovul lui Ștefan vv. <cel Mare> pt. Mușat vornic. SJAN Iași, Colecția Documente - Spiridonie, XLV/63 original slav, pergament, cosigilat (Fig. 5);

⁹ A. Drăghici a fost unul din cei mai duri miniștri de interne, care a contribuit activ la instaurarea unui climat de teroare în societatea românească a anilor `50 și nicidecum un om politic, conștient de valoarea culturală și practică a documentelor din Arhive

Fig. 2. Fotografie după original slav, pergament, fragment rupt în trei, se păstrează numai partea din mijloc (14x24 cm).

Fig. 3. 1411(6920) sept. 22, Suceava. Hrisov de la Alexandru vv. <cel Bun>, domn al Moldovei

Fig. 4. 1458 (6966) aug. 31, <Târgul de Jos> Hrisovul lui Ștefan vv. <cel Mare> pentru Mănăstirea Moldovița.

Fig. 5. 1476(6984) mai 22 Iași. Hrisovul lui Ștefan vv. <cel Mare> pt. Mușat vornic.

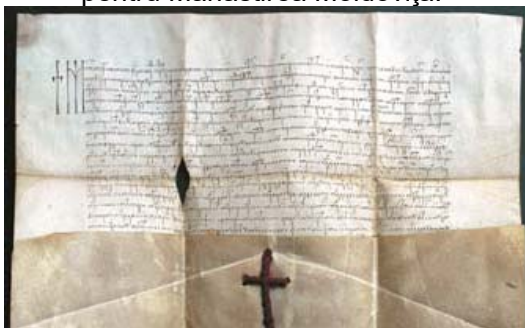

Fig. 6. 1480(6980) mai 27, Suceava. Hrisovul lui Ștefan vv. <cel Mare> pentru Șteful, pârcălab de Hotin.

Fig. 7. 1799 dec. 1, Iași. Constantin Alexandru vv. Ipsilanti confirmă privilegiile M-rii "Sf. Spiridon" din Iași, pentru spital.

Fig. 8. 1763(7272) oct. 15, Iași. Hrisov prin care Grigore vv. Calimach, desființează pogonăritul și vădrăritul.

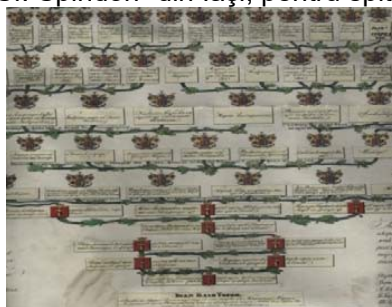

Fig. 9. Arborele genealogic al familiei Sturdza **SJAN** Iași, Colecția Documente.

- document din 1480(6980)mai 27, Suceava. Hrisovul lui Ștefan vv. <cel Mare> pentru Șteful, pârčalab de Hotin. SJAN Iași, Colecția Documente - Spiridonie, XLV/65, original slav, pergament (Fig. 6);

- document din 1799 dec. 1, Iași. Constantin Alexandru vv. Ipsilanti, domnul Moldovei, confirmă privilegiile M-rii “Sf. Spiridon” din Iași, pentru spital. SJAN Iași, Colecția Pergamente, original, pergament, intitulăția, inițialele și unele cuvinte cu cerneală aurită, decor floral policrom (Fig. 7);

- document din 1763(7272)oct. 15, Iași. Hrisov prin care Grigore vv. Calimach, domnul Moldovei, desființează pogonăritul și vădrăritul. SJAN Iași, Colecția Documente, 340/27, original, pergament, intitulăția, monograma și inițialele cu cerneală aurită (Fig. 8);

- document cu Arborele genealogic al familiei Sturdza. SJAN Iași, Colecția Documente.

Timp de aproape un veac și jumătate arhivele moldovenești au pribegit prin numeroase clădiri improprii, care le-a pus de atâtea ori existența în primejdie, deci, cu astfel de greutateți s-au confruntat din păcate Arhivele Statului din Iași, dar în pofida acestora, instituția și-a continuat activitatea. Conștienți de misiunea fundamentală a instituției Arhivelor Statului, de dezvoltare și conservare a tezaurului arhivistic al țării, în condiții atât de grele, înaintașii noștri au adunat mereu noi și noi documente, spre împlinirea acesteia.

Bibliografie:

1. **Murray, J.** *Practical Remarks on Modern Paper with an Introductory Account of Its Former Substitutes*, London, T. Cadell, 1829.

2. **Farady, M.** *On Light or Ventilation*. The repertory of patent inventions and other discoveries and improvements, 2, 1843, pp. 174-181 și 238-250.

3. *** *Repere Cultural-Educative Arhivele Naționale*, Editura Ministerului Administrației și Internelor, 2010, p.5.

4. **Ungureanu, Gh.** *Figuri de arhiviști români, Gheorghe Asachi, 1788-1869*, București, 1969, p.72.

5. *** *Arhivele Statului Iași, Arhiva de cancelarie*, dos. 3/1832, f.4.

6. *Istoricul Arhivelor Statului 1831-1956, în Arhivele Statului 125 ani de activitate 1831-1956*, București, 1957, p.80.

7. **Ungureanu, Gh.** *Din activitatea lui Vasile Alecsandri ca arhivist al Statului*, în “Revista Arhivelor” nr. 2/1964, București, p. 275.

8. *** *Istoricul Arhivelor Statului 1831-1956, în Arhivele Statului 125 ani de activitate 1831-1956*, București, 1957, p.82.

9. *** *Dosarul 130, fondul Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice*.

10. *** *Regulamentul din 1862, Titlul III, Dispozițiuni generale și*

transitorii, art. 16.

11. **Rusu, Gh.** *Arhivele Statului din Iași – 160 de ani de activitate în „Revista Arhivelor” nr. 4/1991, București, p. 459.*

12. *** DJAN Iași, *Arhiva de cancelarie*, dos. 12/1865, f. 20.

13. *** DJAN Iași, *Arhiva de cancelarie*, dos. 9, f. 25.

14. *** DJAN Iași, *Arhiva de cancelarie*, dos. 1/1901, f. 37.

15. *** DJAN Iași, *Arhiva de cancelarie*, dos. 12/1865, f. 91.

16. *** DJAN Iași, *Arhiva de cancelarie*, dos. 7/1942, f. 255.

17. *** DJAN Iași, *Arhiva de cancelarie*, dos. 7/1942, f. 68.

18. *** DJAN Iași, *Arhiva de cancelarie*, dos. 6/1943, f. 73.4

19. *** DJAN Iași, *Arhiva de cancelarie*, dos. 4/1943, f. 23.

20. **Grigore Ioana**, *Arhivele Statului de la Ministerul Învățământului la Ministerul de Interne, Profesiuniștii noștri*, Ed. Eurocarpatica, Sf. Gheorghe, 2013, p. 654.

21. **Sandu, I., Irina Crina Anca Sandu, I. C. A.**, *Conservation and Restauration Chemistry of the Old Book*, vol. I, ”Al.I.Cuza” University Publishing House,, (ISBN 973-9272-22-3), 1998.

22. **Barrow, W.Z.**, *Deterioration of Book Stock, Causes and Remedies*, Ed. Peters Peregrinus Ltd., London, 1959.

23. **Barrow, W.J.**, *Permanence/Durability of the Books VII. Physical and Chemical Properties of the Book Papers, 1507-1949*; W. J. Barrow Research Laboratory, Inc.: Richmond, VA, 1974.

24. **Oprea, F.**, *Conservarea și restaurarea documentelor de arhivă*, Ed. Fundației România de Măine, București, 2008.

25. **Oprea, F.**, *Conținutul și evoluția conceptelor și ale practicii de păstrare, conservare, restaurare a arhivelor*, în *Arhiva Românească*, tom. I, fasc. 2, 1995.